

## Kvinner, klassekamp og følelser

Arundhati Roys første og eneste roman "Gudene for de små ting" finner fortsatt veien til nye lesere og bokhyller. Boksalg og forfatterstjernestatusen har gitt henne økonomisk frihet og en internasjonal talerstol. Roy er aktivistenes skribent, de som sultestreiker mot damutbygningsprosjekt i India, de som demonstrerer mot krigsdeltakelse i Irak og Afghanistan og de som kjemper mot privatisering av naturressurser. Essayene hennes er ikke undrende eller spørrende slik sjangeren innbyr til, men rasende innlegg for sosial rettferdighet. Grånyanser og respekten for motstanderens argumenter er byttet ut med et voldsomt raseri. I Roys verden er det alltid de herskende som kaster de lengste og mørkeste skyggene, og fra hennes ståsted i mørke finnes det ingen gråtoner. Den indignerte tonen er både fascinerende og irriterende, men det betyr ikke de den følelseladete ordene ikke er fulle av fakta. Hvis hun tok feil gang på gang så ville hun vært ufarlig. Kanskje har hun forstått at det er ikke betrakteren som veier argumenter på tungen som vinner politiske kamper, for en slik intellektuell blir sement i samfunnsbyggverk. Roy er en bulldoser. Men det er ikke derfor hun blir lest av den meningsbærende eliten i Vesten. Uten Roys følsomhet for språk ville hun blitt overhørt.

## Ordtyveri

Protestene mot hegemoniet til de multinasjonale selskaper og Verdenshandlesorganisasjon nådde europeiske medier når hvite ungdommer ble arrestert i gateslagene i Seattle i 1999. Verdenshandelsorganisasjon ble ikke enig om en avtale det året, og en protestbevegelse ble født. De store massemønstringene mot toppmøter var i gang, og i Norge ble det satt opp busser til Praha og til Gøteborg. Aktivister fra hele verden møttes på "World social forum" i Porto Allegre. I en broket bevegelse bestående av alt fra gjøglerpønkere fra Barcelona, miljøaktivister fra Norge og aktivister fra de kasteløses bevegelse i India. Der var de – sammen – under parolen "En annen verden er mulig" - og akkurat da, følte det kanskje sånn. Arundhati Roy er en av stjernene fra denne bevegelsen, sammen med størrelser som Naomi Klein og

Noam Chomsky. Roy strålte klart og tydelig når "World Social Forum" ble holdt i Mumbai i India – og nordmennene som var der kom hjem med Roy på hjernen. Denne blandingen av poetisk formuleringsevne, intellektuell kraft og lokal aktivisme satte varige spor hos de som hørte henne snakke. Roys virke er lokalt forankret i protestene mot damutbygging eller mot krigen i Kashmir, men hun setter hendelsene i India inn i en større sammenheng. De får en global referanseramme, som gjør at de angår oss alle. Når indiske myndigheter forsvarer overgrepene mot fattige så henter de retorisk kraft fra en internasjonal mediemaskin, som på effektiv vis gjør visse perspektiver uinteressante eller irrelevante, for i moderniseringen og demokratiets navn skal indiske ressurser gjøres tilgjengelig for internasjonal kapital. I Norge sto det også en kamp om hva aktivistene skulle hete. "Anti-globaliseringsaktivister" ble de kalt eller "alternativ globaliseringsbevegelsen". Globalisering hadde på mystisk vis blitt til de multinasjonale selskaperens ord, som skal forklare hvorfor hele verden drikker Cola og vet hva Men i MacDonnalds står for.

I forordet på essaysamlingen "Listening to grasshoppers – Field Notes on Democracy" skriver Roy om at de vakreste ordene i verden frihet, utvikling og demokrati er i ferd med å bli tømt for innhold. "Utvikling" har blitt til økonomiske reformer, deregulering og privatisering. "Frihet" har blitt til muligheten til å velge mellom ti ulike deodoranter. "Marked" er ikke lenger et sted du går for å handle eller selge varer, men et ikke-sted hvor store selskaper gjør transaksjoner, som inkluderer kjøp og salg av fiktive fremtidige inntekter. Dette er den nyliberale grammatikk, som er like effektiv som den er usann, mener Roy:

"This theft of language, this technique of usurping words and deploying them like weapons, of using them to mask intent and to mean exactly the opposite of what they have traditionally meant, has been one of the most brilliant strategic victories of the tsars of the new dispensation. It has allowed them to marginalize their detractors, deprive them of a language to voice their critique and dismiss

them as being "anti-progress," "anti-development," "anti-reform" and of course "anti-national"--negativists of the worst sort." <sup>1</sup>

Det er ikke lett å komme fram med et klart budskap når ordene du bruker ikke lenger gir mening. Roys metode er å se hva demokrati, frihet og markedstilpassning betyr for de som står nederst. Hun plasserer seg blant dem, men retter pekefingeren mot det meningsbærende maktspråket, for hun kjenner deres verden også. Selv beskriver hun prosjektet sitt slik: "Som forfatter bruker man et helt liv på å reise inn til språkets hjerte i et forsøk på å minimere, om ikke å eliminere, avstanden mellom tanke og språk. Språket er huden på mine tanker, (...)." <sup>2</sup>

Arundhati Roy er hva Antonio Gramsci ville definert som en organisk intellektuell<sup>3</sup>. Et tenkende og skrivende menneske med en klassebevissthet, som ser verden fra arbeiderklassens ståsted og gjennom språk og begreper – gir forståelse og grunnlag for politisk kamp. I motsetning til den tradisjonelle intellektuelle som ser på seg selv som fristilt fra alt sosialt liv, så går den organiske intellektuelle inn i sin tid. Hun identifiserer seg med de undertrykte og blir bindeleddet mellom praksis og teori.

Roy mener at hun blir forsøkt tatt fra tyngde og legitimitet i merkelappen: "forfatter-aktivist"<sup>4</sup>. En virkelig kritisk tenkende intellektuell, eller forfatter om du vil, skal ikke ta absolutt stilling, og skal stå alene i stormen som et individ, ikke del av en flokk. "Aktivisten" er en person som er like todimensjonal som plakaten hun bærer, men får styrke fordi hun er en av mange. Stemplet virker,

---

<sup>1</sup> Arundhati Roy, "Listening to grasshoppers – Field Notes on Democracy". London: Penguin Books 2010, s. xiii-xiv

<sup>2</sup> Arundhati Roy, "Kraft og makt – Rumpelstiltskin går igjen" i *Til alle murmeldyr og markmus her i verden...* Oslo: Pax 2004, 38

<sup>3</sup> Antonio Gramsci. *Selections from the prison notebooks*. London: Lawrence and Wishart 1971

<sup>4</sup> En samling av Roys essays kom ut i Frankrike med tittelen *Ecrivain Militant* i 2003 på forlaget Folio

for kategoriene slår hverandre i hjel. Men hennes motsvar er mer presist enn fordømmene hun utsettes for:

”Jeg inntar et standpunkt. Jeg uttrykker en mening. Og hva som verre er, jeg gjør det klart at jeg mener det er riktig og moralsk å forfekte det standpunktet og, enda verre, å bruke alt som står i min makt til åpent å gå ut og be om støtte til dette standpunktet. For en forfatter i det 21. århundre er dette ansett som temmelig harry og i hvert fall tegn på manglende raffinement. Det kommer ubehagelig nært inn på reviret til de politiske parti ideologene – et folkeslag som verden har lært seg å mistro (og det med rette). Jeg er klar over det. Jeg mener mistenksomhet er av et gode. Jeg er *for* å være påpasselig, forsiktig, skarpsindig, flertydig, innviklet...Jeg elsker ubesvarte spørsmål, den uavsluttede historie, de ubestegne fjell, det flimrende fragment av en uferdig drøm. Mesteparten av tiden.

Men er det tvingende nødvendig for en forfatter å være flertydig om alt? Er det ikke så at det har vært fryktelige episoder i menneskehetens historie da påpasselighet og forsiktighet bare var pyntelige omskrivninger av ubeslutsomhet? Da varsomhet var feighet? Da raffinement var forkledd dekadanse? Da mistenksomhet i virkeligheten var en slags ettergivenhet?”<sup>5</sup>

Hun skriver om det samme igjen og igjen. Hun kjemper side om side med motstandsbevegelser mot damutbyggingsprosjekter. Enhver litterær tale hun holder er en politisk tale. Hun vet at skal hun bevege verden en millimeter så er det ikke rom for flertydighet.

Roy tror på språkets makt, og ved å beskrive verden fra de undertryktes ståsted, og gi dem håndfaste bevis og begreper så vil det skape samfunnsendring. Det vil gi folk en mulighet til å avsløre nytalen og løgnene de blir servert. En av hennes retoriske metoder er å dekonstruere taler fra maktmennesker som indiske ministere og amerikanske krigshauker, for å vise hvilke konsekvenser festtalene for demokrati og utvikling betyr. Roy har til hensikt å eliminere avstand mellom

---

<sup>5</sup> Arundhati Roy, ”Kvinnen har følelser, ergo....” I *Til alle murmeldyr og markmus her i verden....* Oslo: Pax 2004, 23-24

språk og virkelighet, så filterløst at folk kan forstå hvilke konsekvenser den nyliberale økonomiske verdensherredømmet fører til.

### Krigen om kvinnene

Hvilke ord vi bruker er bestemmende for hvordan vi oppfatter virkeligheten. I all krigføring så lager man nidord på fienden. Fienden kan være "terrorister" eller "vantro" avhengig av hvilken side av fronten i Afghanistan du står på. Det er enklere skade noen som allerede er dehumanisert, og det er gjennom gjentakelsen av nidord at man kan ta fra noen verdi. Et av de mest massive eksemplene på et retorisk skifte har vært på hvilke måte USA begrunner sine direkte og indirekte militære invasjoner. Før handlet det om å bekjempe kommunistene samme hva det måtte koste, gjerne med støtte til et militærdiktatur her og der, mens i dag kjemper amerikanske soldater for frihet, demokrati og kvinners rettigheter. Roys advarsel om at krigshisserne er i ferd med å ta over de progressives begreper har alarmerende gyldighet når det kommer til kampen om kvinnene. Ingen har understreket nettopp dette som Laura Bush:

"Good morning. I'm Laura Bush, and I'm delivering this week's radio address to kick off a world-wide effort to focus on the brutality against women and children by the al-Qaida terrorist network and the regime it supports in Afghanistan, the Taliban."<sup>6</sup>

Daværende presidentfrue Bush holdt den årlige Thanksgiving radiotalen til det amerikanske folk noen uker etter invasjonen i Afghanistan. Budskapet var klart, emosjonelt og tydelig.

"The brutal oppression of women is a central goal of the terrorists. Long before the current war began, the Taliban and its terrorist allies were making the lives of children and women in Afghanistan miserable. Seventy percent of the Afghan

---

<sup>6</sup> Laura Bush, Radio Address 17. November 2001.  
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=24992> (hentet: 06.02.2012)

people are malnourished. One in every four children won't live past the age of five because health care is not available. Women have been denied access to doctors when they're sick. Life under the Taliban is so hard and repressive, even small displays of joy are outlawed -- children aren't allowed to fly kites; their mothers face beatings for laughing out loud. (...) The fight against terrorism is also a fight for the rights and dignity of women.”<sup>7</sup>

Denne retoriske øvelsen ble gjentatt over hele den vestlige verden. I Norge handlet det ikke bare om å beskytte og redde kvinner og barn. Arbeiderpartiets Marit Nybakk var langt mer ambisiøs. Hun skulle frigjøre kvinnene: ”Dette er en frigjøringskrig, også en frigjøringskrig for Afghanistans kvinner. Så kvinneaspektet er sentralt for meg. Jeg har i mange år vært opptatt av Taliban-regimets ekstreme undertrykking av kvinner. Her i Vesten lukket vi øynene for den groteske behandlingen kvinner ble utsatt for fordi det ikke rammet oss”.<sup>8</sup>

Retorikken fungerer, for hvem er imot likestilling? Krig gir oss grusomme bilder på netthinnen, men Nybakk og Fru Bush lover oss at det skal bli lys i enden av tunnelen. Hvite kvinner redder svarte kvinner fra svarte menn. Det var for ti år siden. I dag er det få som nevner kvinnefrigjøring som begrunnelse for krigshandlingene i Afghanistan, men det mumles noe om sikkerhet. Det er sant at noen flere jenter går på skole, men hva hjelper det om det ikke finnes arbeid, vann, elektrisitet eller sikkerhet. Krig er ikke fred. Frigjøring kan ikke innføres med tvang. Hat er ikke kjærlighet. En kvinne er ikke bare en kvinne, men en mor til sønner, en kone til en ektemann og påvirkes langt mer av lokalsamfunnets levebetingelser enn av retorikk og forsikringer fra kvinnelige krigshissere på andre siden av kloden. Det er en slik dekodning av språk som Roy etterlyser, og når det kommer til betydningen av kjønnslikestilling så trengs det sårt. For det er ikke bare for krig kvinnekortet blir brukt.

---

<sup>7</sup> Ibid

<sup>8</sup> ”Krigen er kvinnefrigjøring”. Dagbladet 11.08.2002.  
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2002/08/11/345724.html> (lest 6. Feb, 2012)

## Den kvinnevennlige Verdensbanken

Verdensbankens flaggskip publikasjonen "World Development Report" fra 2011 tar for seg likestillingsutfordringene i verden, og har et klart budskap: økt kjønnslikestilling fører til økonomisk vekst. Når en av verdens mektigste institusjoner konkluderer med at vold mot kvinner og diskriminering i arbeidslivet burde settes høyt opp på den politiske agenda så burde alle progressive smile, eller? Kritikerne av rapporten berømmer Verdensbanken for at de nå hevder at kjønnslikestilling ikke kommer som en automatisk følge av økonomisk vekst, og at de behandler forhold som vold, for kostnadene av menns vold mot kvinner er objektivt sett enorme. Men, det er et stort men, rapporten har som en av sine hovedkonklusjoner at en åpning av markeder for utenlandske selskaper sammen med økt tilgang på informasjonsteknologi, som internett og mobiltelefoner, fører til økt kvinnelig deltakelse i arbeidslivet, og dermed økt likestilling. "The demand for female workers in the export and ICT-enabled sectors has increased, and women have filled these new jobs (...) Women have moved out of agriculture and into manufacturing and particularly services."<sup>9</sup> Rapporten innrømmer at dette ikke gjelder alle kvinner: "For poor women and for women in very poor places, sizable gender gaps remain."<sup>10</sup> Den samlede økonomiske veksten fører heller ikke til alle får det bedre: So, the growth in aggregate income may not be broad-based enough to benefit poor households.<sup>11</sup> Likevel er konklusjonen mer nyliberal politikk, forbeholdene om at det fører til økte forskjeller mellom kvinner blir behandlet som fotnoter.

Verdensbankens metode for å måle kjønnslikestilling er å telle: antallet kvinner som deltar i arbeidslivet, og lønnsforskjellene mellom menn og kvinner. Mens forskjellen mellom fattig og rik ikke blir analysert. Omsorgsarbeid blir ikke beskrevet som noe annet enn en byrde som burde fordeles likere, og kvinners arbeid i hus, hjem og med å oppdra barn nevnes ikke. Denne typen arbeid finnes

---

<sup>9</sup> The World Bank, *Gender Equality and development*. World Development report. Washington DC: The world bank 2011, 255.

<sup>10</sup> The World Bank, *Gender Equality and development*. World Development report. Washington DC: The world bank 2011, 12

<sup>11</sup> The World Bank, *Gender Equality and development*. World Development report. Washington DC: The world bank 2011, 12

jo ikke i Verdensbankens klassiske økonomiske modeller, rettere sagt, kvinners arbeid finnes ikke. Det kan ikke telles. Maten som må lages hver dag, barna som må trøstes og de syke som må stelles er ikke med i regnestykket, men det betyr ikke at arbeidsoppgavene blir borte. Den svenske forfatteren Katrine Kielos er en av de som har utfordret den rådende økonomiske modellene.<sup>12</sup> Hvordan får du mat på bordet, spør økonomene, og svarer: "Fordi folk produserer varer, fordi de kan tjene penger på det. Bakeren baker ikke brød for å være snill, men fordi det er i hans egeninteresse." Økonomi drives av egoisme. Dette er kongstanken til Adam Smith, den moderne økonomiens far. Selv giftet aldri Smith seg, og når han fikk en ny stilling i Edinburgh så flyttet hans mamma med. Hver dag satt hun mat på bordet til Smith, men hennes arbeid ble ikke regnet med i modellen. Kielos' sitt poeng er at det menneske som de klassiske og nyliberale modellene baserer seg på finnes ikke. Mennesker fødes som avhengige av omsorg og kjærighet, og gjennom livet er vi avhengige av omsorgsarbeid, et arbeid som i stor grad utføres av kvinner med lite eller ingen lønn. Verdensbankens modeller må utfordres, ikke bejubles, om kjønnslikestilling er målet.

Verdensbanken konkluderer med at økt yrkesdeltakelse er et gode, men undersøker ikke arbeidsforholdene og i hvilken grad kvinnene får lov til å fagorganisere seg. Innrømmelsen om at fattige kvinner kan bli utnyttet i en bisetning påvirker ikke hovedkonklusjonen. Hvis privatisering og markedsliberalisering fører til økt kvinnelig yrkesdeltakelse og økte klasseforskjeller, kan man konkludere at det er bra for kvinner? Når Verdensbanken definerer likestilling, så blir det lett til et spørsmål om kjønnsbalanse, at kvinner skal ha mulighet til å være like fattige som menn, og at noen få skal få muligheten til å bli like rike som menn.

Roy har beskrevet den økonomiske utvikling i India med en togplattform, hvor en del av befolkningen har satt seg på et lyntog og kjører mot velferd, rikdom og luksus mens resten av befolkningen har blitt plassert på et tog i motsatt retning

---

<sup>12</sup> Katrine Kielos, *Det enda könet – Varför du är förförd av den ekonomiske mannen och hur det förstör ditt liv och världsekonomin*. Stockholm: Bonniers forlag 2012



mot håpløshet og evig fattigdom. "Two decades of this kind of "progress" in India har created a vast middle class punch drunk on the sudden wealth and the sudden respect that comes with it – and a much, much vaster, desperate underclass. Tens of millions of people have been dispossessed and displaced from their land by floods, droughts and desertification caused by indiscriminate environmental engineering and massive infrastructural projects, dams, mines and Special Economic Zones."<sup>13</sup> På noen år har 180 000 fattige bønder har tatt livet av seg, som følge av markedstilpasningen av landbruket. Veksten på ni prosent i økonomien betyr mer fattigdom og mindre makt til de som hadde lite fra før, er Roys bitre konklusjon. Stikk motsatt av Verdensbankens hyllest av åpne markeder og kvinners økte jobbmuligheter.

Klasse – ikke kjønn

Roy skriver hun lite om kvinner, og hvis hun gjør så skriver hun om de kasteløse kvinnene og arbeiderklassens kvinner. Feminisme som politisk prosjekt er underlagt klassekampen. Feminisme er ikke del av hennes vokabular, temaene hun tar for seg er for store og fienden for mektige til at hun har råd til å vende fattige kvinner mot fattige menn.

Og kanskje det har blitt for mange middelklassekvinner? I stillhet har det nemlig foregått en revolusjon, et tidevann som ikke kan stoppes, kvinner over hele verden inntar høyskolene og universitetene, de inntar kontorpultene og har ikke lenger ekteskap som eneste mål i livet. Middelklassekvinnen er ikke lenger et vestlig fenomen – hun er blitt internasjonal og kan ha et indisk, brasiliansk eller kinesisk navn. Kjønnsligestilling har gått fra å være et fremmedord for konservative politikere spesielt og for den offentlige samtalen generelt til stadig å dukke opp til overflaten. Når en ung indisk jente ble brutalt gjengvoldtatt på vei hjem fra kino i desember i fjor, førte det til massive demonstrasjoner mot voldtekt. Tusenvis av mennesker har samlet seg og protestene har fått internasjonal oppmerksomhet. Demonstrantene deler seg i to, de konservative som krever dødsstraff for forbryterne, og venstresiden som krever tiltak mot

---

<sup>13</sup> Arundhati Roy, "Listening to grasshoppers – Field Notes on Democracy". London: Penguin Books 2010, xiv

vold mot kvinner. Arundhati Roy uttalte seg om voldtekten og reaksjonene på den på TV kanalen Channel 4, og kalte protestene ”En ekstraordinær reaksjon på en ordinær hendelse”<sup>14</sup>. Roy mener de voldsomme reaksjonene ikke bare handler om den brutale voldtekten, men om en forakt og frykt for arbeiderklassen. Seks menn, deriblant bussjåføren, voldtok en ung middelklassekvinne, de hadde alle arbeiderklasseyrker – og de voldsomme protestene var merket av akkurat denne omstendigheten, mente Roy. Ingen av tiltakene eller lovene som demonstrantene krevde vil beskytte fattige kvinner, men ville gavne middelklassen var hennes klare budskap.

Mens Verdensbanken ikke nevner klasseforskjeller med et ord, så snakker Roy om klasseforskjellene – og de rikes mulighet til å diktere den politiske utviklingen. Hun har nok rett i sin analyse av hvorfor akkurat denne gruppevoldtekten nådde norske medier. Men holdninger om at kvinnekroppen er mannens eiendom rammer alle kvinner, og det er solidariteten og allianser på tvers av sosiale klasser som har gjort det mulig å utfordre patriarkatet. Noe av problemet ligger i at de politiske målene til feminismen har blitt uklare, som følge av øke klasseskiller mellom kvinner og økt legitimitet for feministiske spørsmål. Verdensbanken klamme omfavelse av likestillingsprosjektet setter feministisk teoriutvikling på prøve. Det holder ikke å si at det er klasseposisjonen som definerer kampen for rettferdighet, slik Roy tenderer til å gjøre, men å se hvordan ulike underordninger virker sammen. Kjønnsbalanse, som er Verdensbankens mål, er ikke et fullverdig politisk prosjekt. Vold mot kvinner er skadelig for økonomien, og lukker du halvparten av befolkningen inne, så er en naturlig konsekvens at økonomien blir lidende, men når kvinneaktivister får så hårete og mektige allierte så haster det med å gjøre et arbeid for å beskrive hva som er kjønnsrettferdig samfunn.

### **Poetisk raseri**

Det kan være krevende å lese Roy, ikke fordi hun skriver komplisert, men fordi tekstene er fulle av indignasjon og rettferdig harme. Du kan føle at du padler

---

<sup>14</sup> Intervjuet er å finne på You Tube:

<http://www.youtube.com/watch?v=4uQobrC002M> (lest: 6. Feb)

rolig i en kajakk ved siden av en som er utsatt for en tsunami av verdens urettferdighet. Sinne er den sunneste reaksjonen om man føler seg tråkka på, men raseriet til Roy får meg til tider til å bli beskjemmet. Intimitetstyranniet kalte sosiologen Richard Sennet følelsenes inntog i den politiske debatten<sup>15</sup>. Personlige sterke jeg-historier som umulig kan møtes med noe annet en anerkjennelse og forståelse, ikke rasjonelle motargumenter. Sterke personlige følelsesuttrykk gjør at kunnskap og analyser av samfunnet må vike. Individet tar den plassen i debatten som strukturene burde hatt. Å forstå seg selv blir et mål i seg selv, ikke et middel for å forstå verden. Det er ikke vanskelig å se at Sennett har et poeng, for en politisk sak blir ikke viktig før den blir gitt et ansikt, også husker vi Marie Amelie ikke detaljene i norsk asylpolitikk – og hun fikk jo opphold, gjorde hun ikke? Men raseriet til Roy er av en annen karakter, for hun taster ned tallene med følelser. I et essay om invasjonen i Irak skriver hun vestlige mediers propaganda:

”As of July last year, the delivery of 5, 4 billion dollars’worth of supplies of Iraq was blocked by the Bush/Blair Pair. It didn’t really make the news. But now, under the loving caress of live TV, 450 tonne of humanitarian aid – a minuscule fraction of what’s actually needed (call it a script prop) – arrived on a British ship, the *Sir Galahad*. Its arrival in the port of Umm Qasr merited a whole day of live broadcast. Barf bag, anyone?”<sup>16</sup>

Roys raseri utfordrer rammene for hva som blir sett på som sivilisert politisk debatt: Har du lov til å spy av mot debattantens argumenter? Hvilken plass skal følelser ha i politiske diskusjoner? Det er en vanlig tanke at den som begynner å gråte, har sluppet opp for argumenter. Den som begynner å rase har fordummet diskusjonen. Men kan det være at den som begynner å gråte av raseri, er den som har mest å tape? Det er mulig å høre ord gjennom tårer, selv om det er ubehagelig. Ubehaget Roy skaper handler om at skal du ta det hun skriver til følge, så må du reise deg å følge henne i kampen.

---

<sup>15</sup> Richard Sennett, *The fall of the public man*. London: Penguin 1978

<sup>16</sup> Arundhati Roy, ”The ordinary person’s guide to Empire” i *The ordinary person’s guide to empire*. London: Flamingo 2004, 88-89

Vi tåler kanskje ikke raseriet så godt, fordi det ikke brenner under føttene våre. Kreftene brukes på holde andres lidelse utenfor synsfeltet, ikke bekjempe en samfunnsutvikling som unektelig fører til økte forskjeller globalt og nasjonalt. Det er lett å latterliggjøre den iherdige idealisten, som en som ikke forstår kompliserte økonomiske prosesser og som mangler realpolitisk innsikt, men den hersketeknikken må utfordres og avkles.

### **Øyeblikksbilder**

Roys reiser pekefingeren, men istedenfor å vifte, retter hun fingeren der det brenner akkurat der og da. Noen ganger tar jeg meg i å tenke, men dette er skrevet i en annen tid for en bevegelse som har mistet kraft. På begynnelsen av 2000-tallet gikk 10 000 mennesker i Norge i demonstrasjonstog ikke mot et toppmøte, men mot en Verdensbankkonferanse(!!!). Da organisasjonen Attac var på alles lepper og raseriet mot Bush var så selvsagt at selv en nordmann kunne bli sint. Det var en tid for sosiale bevegelser og global rettferdighet, men så kom finanskrisen, Obama vant valget, og troen på den store politiske vekkelsen som skulle forandre verden med slagordet "En annen verden er mulig" forsvant et sted.

Jeg leste essaysamlingen "A ordinary persons guide to the empire" på øya Madeira i januar. Hennes insisterende tilstedeværelse og rasende indignasjon passet ikke med temperaturen. Jeg måtte legge essaysamlingen fra meg. "Blir ikke dette litt voldsomt?", tenkte jeg. "Joda, vi vet at krigen i Irak var bygd på et nettverk av løgner, men...neida, selvfølgelig er det grusomt med dambyggingsprosjekter som fører til at folk får livsgrunnlaget ødelagt i moderniseringens navn...men..." I det jeg er i ferd med å slumre inn, mens jeg hører bølgene slå inn på hotellets nydelige oppbygde Lido, ser jeg en svart prikk i horisonten som blir større og større. Det var verken, en fugl, et fly eller Supermann, men en tro kopi av Cristopher Columbus' fartøy før han seilte på okkupasjonstokt til Amerika. Skipet nærmer seg land, og jeg hører guidens stemme sprake ut av høyttaleren i masta. Arbeidsløse har ikke ferie, så guiden snakker tysk, ikke portugisisk.

Det betyr noe hvor du ser verden fra. Om du som Roy følger en maoistisk gerilja og deltar i en bevegelse eller om du slumrer på en solseng. Det er noe paradoksalt med å lese Roy i et feriemål for vintertrøtte europeere, hvor fortidens koloniseringsprosjekt er en turistattraksjon, men det akkurat derfor man må gjøre det.